

Sygn. akt I ACa 809/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Dariusz Limiera

Sędziowie : SA Michał Kłós

SA Jacek Pasikowski (spr .)

Protokolant: stażysta Iga Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 4 stycznia 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **M. H., N. H. (1) i G. H.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej z siedzibą w L. Oddział Ł.-Miasto**

o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 13 kwietnia 2016 r. sygn. akt II C 738/13

1. oddala apelację;

2. zasądza solidarnie od M. H. , N. H. (1) i G. H. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. Oddział Ł.-Miasto kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

3. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi adwokatowi A. S. kwotę 6.642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) złote brutt o tytułem zwrotu kosztów nieopłaconego zastępstwa procesowego powodów w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 809/16

UZASADNIENIE

M. H., N. H. (2) i G. H. wnieśli o zasądzenie od (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziału Ł. – Miasto kwoty 1.456.800 złotych tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów położonej w Ł. przy ulicy (...) w okresie 10 lat licząc od dnia 31 maja 2003 roku oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Łodzi umorzył postępowanie w zakresie żądania zapłaty kwoty 691.800 zł (pkt.1), oddalając powództwo w pozostałej części (pkt.2), a nadto zasądził od powodów solidarnie na rzecz strony pozwanej kwotę 18.854,15 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt.3), przyznał z funduszu Skarbu Państwa pełnomocnikowi powodów wynagrodzenie za udzieloną z urzędu pomoc prawną w kwocie 8.856 złotych (pkt. 4), oraz dokonał rozliczenia wpłat dokonanych przez pozwaną (pkt. 5 i 6).

Powyższy wyrok zapadł na podstawie ustaleń faktycznych, których najistotniejsze elementy przedstawiają się następująco.

Działka nr (...) o powierzchni 0,4856 ha położona jest w województwie (...), jednostce ewidencyjnej Ł. — G. w obrębie ewidencyjnym G-30 przy ulicy (...). Dla wskazanej działki urządzona jest księga wieczysta KW nr (...), prowadzona przez Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi. Współwłaścicielami przedmiotowej nieruchomości gruntowej są obecnie N. H. (2), M. H., G. H. i K. H. po 1/4 części – jako spadkobiercy W. H., który zmarł w dniu 25 listopada 2003 roku. Właścicielem przedmiotowej nieruchomości w 1963 roku był M. B., który mieszkał w tym czasie w Ł. przy ulicy (...). Babka W. A. R. na podstawie aktu własności ziemi z dnia 10 listopada 1975 roku nabyła prawo własności nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...) składającej się z działek nr (...). Odpis powyższego aktu własności oprócz A. R. otrzymał także M. R. A. R. nosili nazwisko B.. Na mocy umowy darowizny z dnia 23 lutego 1984 roku A. R. darowała wnukowi W. H. nabytą tymże aktem własności nieruchomości.

W. H. wraz z rodziną mieszkał na działce położonej w Ł. przy ulicy (...) do roku 1990. Naprzeciwko tej nieruchomości, po drugiej stronie ulicy (...), znajdowała się działka przy ul. (...), na której W. H. uprawiał zboże, ziemniaki i warzywa. Na przełomie lat 1989 i 1990, na skutek decyzji wywłaszczeniowej związanej z planem budowy drogi, W. H. utracił własność nieruchomości położonej przy ul. (...) i wówczas do bloków przy ulicy (...) w Ł., gdzie mieszkał do 1993 roku, gdyż wówczas rodzina H. osiedliła się na stałe na M.. Od tego czasu W. H. i członkowie jego rodziny doglądali działki przy ul. (...) sporadycznie, zaprzestali upraw na tym terenie, który porósł samosiejkami.

Nad nieruchomością powodów, położoną w Ł. przy ul. (...), oznaczoną jako działka nr (...), przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna o napięciu 15 kV. W pobliżu ul. (...) linia ta zakończona jest napowietrzną stacją transformatorową o numerze 20 745 posadowioną na podwójnym słupie wirowanym. Dalej znajduje się drugi słup wirowany, a następnie trzy słupy typu ALA, są to słupy starego typu. Na końcu działki przy ulicy (...) stoi ostatni podwójny wirowany słup narożny. Przy stacji transformatorowej nr 20 745, ale już w pasie drogowym stoi słup rozkracny linii niskiego napięcia i linii oświetlenia. (...) transformatorowa nr 745 posadowiona przy ul. (...) jest stacją końcową. Zasilana jest napowietrzną linią elektroenergetyczną o napięciu 15 kV od strony ulicy (...), a ostatecznie podłączona jest do sieci zasilającej w ósmym polu w Elektrociepłowni (...). Przedmiotowa działka oznaczona nr (...), przez którą biegnie linia 15 kV jest przegrodzona płotem w części pomiędzy drugim, a trzecim słupem typu ALA, jak również od strony ulicy (...).

W 1993 roku została przeprowadzona modernizacja linii przebiegającej przez przedmiotową nieruchomość. W tym czasie były już posadowione na niej słupy oraz stacja transformatorowa. Przebiegała linia napowietrzna 15 kV 3xAFLG-35 zasilająca stację transformatorową nr 745. W dniu 17 marca 1993 roku W. H. złożył oświadczenie, w którym wskazał, że wyraża zgodę na zamianę zlokalizowanego na przedmiotowej działce od strony ulicy (...) słupa pojedynczego na rozkracny. Mając na uwadze fakt, iż na odcinku linii energetycznej biegnącej przez działkę nie ma takiego słupa, najprawdopodobniej zgoda była wydawana na etapie projektowania, a później słup rozkracny zamieniono na podwójny.

W odpowiedzi na pismo M. L. (1) dotyczące warunków zasilania energią elektryczną zakładu włókienniczego zlokalizowanego w Ł. przy ulicy (...) Zakład (...) w piśmie z 25 stycznia 1993 roku poinformował, iż dla realizacji warunków zasilania zakładu włókienniczego należy wybudować stację transformatorową słupową w rejonie ulic (...) i zasilic ją odcinkiem linii napowietrznej 15 kV, którą odgałęzić od istniejącej linii 15 kV zasilającej stację 745 zlokalizowaną przy ulicy (...).

W dniu 25 czerwca 1993 roku Urząd Miasta Ł. wydał na wniosek M. L. (2) decyzję nr (...) udzielającą pozwolenia na budowę inwestycji obejmującej między innymi linie kablowe 15 kV oraz napowietrzne w rejonie ulic (...). Niniejszą decyzję otrzymał także W. H., zamieszkały przy ulicy (...). Natomiast w dniu 1 czerwca 1993 roku został sporządzony protokół nr (...) dotyczący uzgodnienia dokumentacji projektowej przebudowy sieci 15 kV i 0,4 kV, zlokalizowanej w Ł. przy ulicach (...). W warunkach formalno – prawnych projektu technicznego przebudowy sieci w pkt 1.1. c wskazano na konieczność uzyskania zgody W. H. na przebudowę linii 15 kV przebiegającej przez teren jego działki położonej

przy ul. (...). Linia 15kV - stanowiąca odgałęzienie od istniejącej linii 15 kV zasilającej stację 745 przy ulicy (...) oraz stacja transformatorowa słupowa na ulicy (...), stosownie do powyższych decyzji, zostały wybudowane w 1993 roku.

Obecnie działki oznaczone ewidencyjnymi numerami 458/3 i 458/4, położone przy ulicy (...) w obrębie ewidencyjnym G-30 oraz działka ewidencyjna nr (...) położona przy ulicy (...), przy założeniu ewidencji gruntów w 1972 roku nie posiadały numeru adresowego. Przez nieruchomość położoną przy ulicy (...) (działki nr (...)) w 1963 roku przebiegała linia energetyczna. W 1971 roku nastąpił pomiar słupów na tej nieruchomości. Natomiast dla nieruchomości przy ul. (...) (działka nr (...)) brak jest materiałów potwierdzających przebieg jakiegokolwiek linii energetycznej przez tą działkę.

Pozwany nie dysponuje pełną dokumentacją projektową budowy przedmiotowej linii, ani też budowy stacji transformatorowej nr 745.

W maju 1962 roku na podstawie art. 30 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o planowaniu przestrzennym została wydana decyzja o lokalizacji szczegółowej nr 89/62. W jej treści wskazano, że ustala się lokalizację szczegółową stacji transformatorowej na terenie położonym w Ł. przy ulicy (...) (obecnie ul. (...)). W 1963 roku istniała już transformatorowa stacja słupowa o numerze 745. Przyjęcie do ewidencji tego środka trwałego nastąpiło w dniu 31 grudnia 1963 roku. W dniu 29 grudnia 1963 roku został już przeprowadzony pomiar rezystencji stacji i sporządzony protokół. Przyjęcie linii napowietrznej 15 kV prądu zmiennego (...) jak środka trwałego nastąpiło w dniu 20 listopada 1964 roku. W dniach 15 października 1985 roku, 12 lipca 1993 roku oraz 17,18 i 19 listopada 1997 roku przeprowadzane były oględziny linii energetycznej na odcinku do stacji nr 745 przy ulicy (...).

Na ulicy (...) pod obecnym numerem 125 nie ma żadnej linii, ani stacji słupowej o napięciu 15 kV. Również pod numerem 112 nie ma żadnej linii ani stacji średniego napięcia. Transformator nr 745, mimo wskazania w dokumentacji jako miejsce jego posadowienia adresu przy ulicy (...), od początku znajdował się na działce powodów i nigdy nie był przenoszony.

Przebiegająca nad nieruchomością powodów napowietrzna linia elektroenergetyczna o napięciu 15 kV wraz z napowietrzną stacją transformatorową wybudowana została w 1963 roku, a zmodernizowana w 1993 roku. W 1963 roku było sześć słupów pojedynczych. Jeden słup od strony ulicy (...), jeden od strony ulicy (...), zaś pomiędzy nimi były posadowione cztery inne słupy. Obecnie jest ich osiem, bowiem w miejsce dwóch pojedynczych w trakcie modernizacji (przy zachowaniu tej samej lokalizacji) posadowiono dwa słupy podwójne. Słupy typu ALA znajdujące się między słupami wirowymi stoją tam od czasu, kiedy zostały posadowione. W praktyce energetycznej nie jest stosowana technologia polegająca na przenoszeniu starych, skorodowanych słupów w inne miejsce.

Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego linia napowietrzna 15 kV przechodząca przez działkę powodów istniała już w połowie lat 60-tych. Przemawiają za tym następujące okoliczności:

a) cztery słupy tej linii – typu ALA były wyprodukowane nie później niż w latach sześćdziesiątych. Do końca lat 50-tych linie energetyczne były budowane głównie w oparciu o słupy drewniane. Przez całe lata 60- te słupy typu ALA były stosowane przy budowie linii energetycznych. Od lat osiemdziesiątych nie produkuje się już słupów typu ALA. Jest mało prawdopodobne, aby pochodziły one z demontażu innej linii i zostały ustawione w latach dziewięćdziesiątych. Takich technologii zabraniają odpowiednie przepisy;

b) słupy typu ALA wskazują na dość duże zużycie;

c) linia napowietrzna 15 kV w okolicach ulic: Strażniczej, K. i Bałtyckiej istniała już w 1966 roku;

d) posadowiona w 1963 roku transformatorowa stacja słupowa o numerze 745 musiała „współpracować” z linią energetyczną średniego napięcia. W dniu 24 lipca 1963 roku został skierowany wniosek o wydanie zezwolenia na budowę w okolicach ulic: K., Bałtyckiej i K. linii napowietrznej wysokiego napięcia 15 kV zakończonej stacją transformatorową przy ul. (...). Wskazana linia miała umożliwić podłączenie projektowanej stacji przy ul. (...)

do istniejącej linii wysokiego napięcia. Miała ona przebiegać przez grunty właścicieli prywatnych, w tym przez nieruchomości stanowiącą własność M. B., zamieszkałego przy ulicy (...);

e) w 1993 roku została przeprowadzona jedynie modernizacja istniejącej już linii, a w projekcie technicznym przebudowy sieci 15 kV i 0,4 kV w rejonie ulic (...) z 1993 r. zostało wskazane, że wybrane słupy ulegają tylko wymianie (w istniejącej linii), a nie ustawieniu od nowa.

Słup usytuowany przy ulicy (...) był wymieniony zgodnie z projektem z 1993 r. na nowy. Jednoznacznej daty postawienia dwóch słupów wirowanych przy ulicy (...) nie można ustalić, jednak słupy te istniały już w 1993 roku.

Wartość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów zlokalizowanej w Ł. przy ulicy (...), oznaczonej jako działka nr (...), w okresie od dnia 26 listopada 2003 roku do dnia 26 listopada 2013 roku wynosi 247.000 złotych.

Pismem z 15 stycznia 2013r. powodowie oraz K. H. wezwali pozwanego do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z przedmiotowej nieruchomości i jej wykupu według średniej ceny kupna/sprzedaży nieruchomości w tym rejonie, w związku z posadowieniem na działce urządzeń elektroenergetycznych. W odpowiedzi na powyższe strona pozwana odmówiła zapłaty, wskazując, że przedmiotowa linia energetyczna została wybudowana w połowie lat 60-tych ubiegłego wieku, wobec czego doszło z mocy prawa do zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Pismem z dnia 12 marca 2013 roku strona powodowie oraz K. H. ponownie wezwali pozwanego do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w kwocie 1.456.800 złotych oraz wykupu nieruchomości za kwotę 1.699.600 złotych. Pozwany ponownie odmówił spełnienia żądań powodów.

Pozwana Spółka oraz jej poprzednicy prawni przeprowadzali oględziny i przegląd stacji transformatorowej, urządzeń oraz linii. Wykonywane były i nadal są przeprowadzane czynności konserwacyjne oraz naprawcze. Wskazana linia 15 kV jest linią średniego napięcia i funkcjonuje nieprzerwanie od chwili uruchomienia. jest czynna cały czas od chwili uruchomienia. W 1993 roku została do niej podłączona nowa stacja znajdująca się na ulicy (...).

Zarządzeniem nr 228 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 25 listopada 1958 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakłady (...) z siedzibą w W.. Przedsiębiorstwo to zostało wpisane do rejestru przedsiębiorstw państwowych w dniu 10 marca 1959 roku. Zarządzeniem nr 13/ORG/89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku utworzono z dniem 1 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) z siedzibą w Ł.. Przedsiębiorstwo to powstało w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Centralny O. Energetyczny w W., na bazie zakładu Zakład (...) w Ł.. Nowo powstałe przedsiębiorstwo otrzymało składniki majątkowe dotychczasowego zakładu. Na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa oraz o zarządzenie nr 182/ORG/93 Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 roku oraz ustawy z 13 lipca 1990 roku o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych aktem z dnia 12 lipca 1993 roku przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł. zostało przekształcone w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł.. Z kolei w dniu 30 czerwca 2007 roku została zawarta pomiędzy (...) Spółką Akcyjną w Ł., a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa. Zgodnie z jej postanowieniami (...) Spółka Akcyjna wniosła do (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w zamian za udziały z podwyższonego kapitału zakładowego, wkład niepieniężny w postaci zorganizowanego zespołu składników materialnych i niematerialnych służących do prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze świadczeniem usług dystrybucji energii elektrycznej i wykonywania funkcji operatora systemu przesyłowego. Mając na uwadze powyższe, zgodnie z § 1 pkt 1e umowy aportowej ograniczone prawa rzeczowe - służebności gruntowe, w tym służebności polegające na zapewnieniu dostępu do urządzeń służących do doprowadzania prądu energetycznego, przysługujące (...) Spółce Akcyjnej, weszły do majątku przejmującego i od dnia 30 czerwca 2007 roku przysługiwały (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Następnie w 2008 roku zmianie uległa firma wyżej wskazanego przedsiębiorcy na (...) Spółka Akcyjna. Wskazana spółka została przejęta przez (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w L. poprzez połączenie

w wyniku przeniesienia całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą. Uchwały w tym przedmiocie zapadły na Nadzwyczajnych Walnych Zgromadzeniach obu spółek w dniu 16 sierpnia 2010 roku.

Po dokonaniu analizy materiału dowodowego, która doprowadziła do powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że powodowie w niniejszym postępowaniu domagali się zasądzenia od pozwanego wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości, a podstawę prawną tak sformułowanego powództwa stanowił art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. i art. 230 k.c.

Jak wskazał Sąd I instancji, możliwość dochodzenia powyższego wynagrodzenia przez właściciela nieruchomości od posiadacza w złej wierze służebności przesyłu i to niezależnie od zgłoszenia roszczenia określonego w art. 222 k.c., była przedmiotem rozbieżnych ocen w literaturze prawniczej i orzecznictwie. Ostatecznie jak wynika choćby z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 roku (II CSK 444/09) przeważał pogląd, iż właścicielowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie przez posiadacza służebności w złej wierze z należącej do niego nieruchomości, niezależnie od zgłoszenia roszczenia określonego w art. 222 k.c.

Odnosząc się do realiów niniejszej sprawy żądania powodów dotyczące wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości, Sąd Okręgowy uznał za nieuzasadnione, z uwagi na podniesiony zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez poprzedników prawnych pozwanego. W niniejszej sprawie termin konieczny do zasiedzenia służebności upłynął przed dniem 3 sierpnia 2008 roku, a zatem należało rozważać nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Zdaniem Sądu I instancji nabycie służebności gruntowej i służebności przesyłu w drodze zasiedzenia może nastąpić jedynie wówczas, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.). Przyjmuje się, że korzystanie przez posiadacza służebności z zainstalowanego na gruncie trwałego i widocznego urządzenia, stanowi dla właściciela tej nieruchomości wyraźne ostrzeżenie przed działaniem posiadacza służebności, który korzystając z takich urządzeń może doprowadzić do uzyskania odpowiedniej służebności. Dlatego też długotrwałe tolerowanie przez właściciela nieruchomości takich działań uznaje się za usprawiedliwiające usankcjonowanie ukształtowanego i stabilnego stanu faktycznego przez obciążenie danej nieruchomości służebnością. Dla przyjęcia posiadania służebności w zupełności wystarcza, by ingerencja przedsiębiorcy przesyłowego w nieruchomość ograniczała się do posadowienia czynnego urządzenia „nad” powierzchnią gruntu, tak jak to ma miejsce w przypadku linii energetycznej napowietrznej, bez umieszczenia słupa na nieruchomości obciążonej. W takiej sytuacji - jak wskazuje powołana judykatura - posiadanie służebności będzie wyrażało się dodatkowo we wchodzeniu na grunt obciążony w celu usuwania awarii lub konserwacji linii napowietrznej.

Sąd Okręgowy poniósł, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy bezspornym jest, iż strona pozwana, jak i jej poprzednicy prawni, korzystali z przedmiotowej nieruchomości nie tylko w zakresie przewodów stanowiących napowietrzną linię energetyczną, ale również z uwagi na posadowienie na nieruchomości słupów należących do tejże linii oraz stacji transformatorowej. Wykazane zostało także, że dokonywane były przeglądy i czynności konserwacyjne, a także czynności naprawcze oraz modernizacyjne. Sąd I instancji wskazał, że posiadanie prowadzące do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia ma inny zakres niż posiadanie prowadzące do nabycia przez zasiedzenie własności. Posiadanie służebności nie musi być wykonywane w sposób ciągły, lecz stosownie do potrzeb. Pozwana Spółka i jej poprzednicy prawni byli posiadaczami służebności, władali bowiem faktycznie nieruchomością w zakresie przysługującego im prawa, z którym wiązało się określone władztwo nad cudzą nieruchomością (art. 352 k.c.). Nie władali nieruchomością jak właściciele, ale korzystali z niej w zakresie prawa służebności, czyli korzystali z nieruchomości celem przeprowadzenia i eksploatacji linii energetycznej. To powoduje, że zostały spełnione przesłanki posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności przesyłu.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z dokonanyymi w niniejszej sprawie ustaleniami napowietrzna linia energetyczna 15 kV wraz z słupami oraz stacją transformatorową posadowiona została na nieruchomości oznaczonej obecnie, jako działka nr (...), w 1963 roku. Przyjęcie linii napowietrznej 15 kV prądu zmiennego (...) jak środka trwałego nastąpiło

w dniu 20 listopada 1964 roku. Odtąd poprzednicy prawni strony pozwanej z pewnością użytkowali nieruchomości, tak w zakresie korzystania z trwałego urządzenia jak i wkraczając na grunt w celu jego konserwacji.

Jak wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, przyjmując za początek biegu terminu do zasiedzenia dzień 1 stycznia 1965 roku (wejście w życie kodeksu cywilnego regulującego instytucje zasiedzenia) do nabycia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przez Skarb Państwa doszło z dniem 1 stycznia 1985 roku. Strona pozwana wykazała następstwo prawne w zakresie prawa własności linii energetycznej oraz urządzeń energetycznych od podmiotu będącego jej pierwotnym właścicielem – Skarbu Państwa. Ustawodawca nie stworzył żadnych szczególnych zasad regulujących przeniesienie posiadania służebności, w tym także o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a zatem należy do niego stosować ogólne reguły ustalone w art. 348 - 351 k.c., co potwierdza treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2015 roku wydanego w sprawie III CSK 192/14.

W tym stanie rzeczy Sąd I instancji uznał, że skoro strona pozwana wykazała fakt posiadania służebności polegającej na korzystaniu z trwałych i widocznych urządzeń posadowionych na nieruchomości powodów oraz swoje następstwo prawne po wcześniej dysponującymi urządzeniami przedsiębiorstwach państwowych, to pozwana Spółka jako uprawniona z tytułu służebności, nie jest zobowiązana do zapłaty na rzecz strony powodowej wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jej nieruchomości, co musiało prowadzić do oddalenia powództwa.

Powodowie podczas rozprawy w dniu 24 lutego 2014 roku cofnęli ze zrzeczeniem się roszczenia pozew w zakresie kwoty 691.800 złotych, a w ocenie Sądu Okręgowego nie istnieją okoliczności, które przemawiałyby za uznaniem cofnięcia powództwa w powyższej części za niedopuszczalne i w związku z tym, na podstawie przepisu art. 355 § 1 k.p.c. w punkcie 1. zaskarżonego wyroku z dnia 13 września 2016 roku orzeczono o umorzeniu postępowania w tym zakresie.

Z kolei o kosztach procesu Sąd I instancji orzekł zgodnie z wyrażoną w art. 98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, że razie cofnięcia to pozwu pozwany jest traktowany jak wygrywający sprawę, a nadto na podstawie § 2 ust. 3 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j. t. Dz. U. 2013.461) przyznał i nakazał wypłatę pełnomocnikowi powodów koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od powyższego wyroku wywiedli powodowie, zaskarżając wyrok w części, tj. co do punktu 2, w zakresie kwoty 390.437 zł oraz co do punktu 3 i zarzucając:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj. art. 272 § 2 k.c. poprzez błędne zastosowanie tego przepisu pomimo braku podstaw faktycznych do jego zastosowania i w konsekwencji uznanie, iż w dniu 1 stycznia 1985 r. nastąpiło nabycie przez Skarb Państwa jako poprzednika prawnego pozwanej w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, pomimo nie wykazania przez pozwaną, że w dacie 1 stycznia 1965 r. i w ogóle przed 1993 r., linia energetyczna zasilająca stację transformatorową nr 745 była zlokalizowana na działce powodów, w szczególności wobec sytuacji braku dokumentacji projektowej budowy przedmiotowej linii oraz budowy stacji transformatorowej nr 745, a także nie istnienia jakiegokolwiek innej dokumentacji potwierdzającej położenie linii w powyższym okresie pod adresem, na którym znajduje się działka powodów, tj. przy ul (...);

2. obrazę przepisów prawa procesowego: art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227, 316 oraz 328 k.p.c. polegającą na:

a) w pełni dowolnym przyjęciu, że powstała na początku lat 60-tych linia energetyczna zasilająca stację transformatorową nr 745 przebiegała wzdłuż nieruchomości powodów w sytuacji, gdy z zachowanej dokumentacji dotyczącej przedmiotowej linii wynikają dwa zupełnie inne adresy lokalizacji tej linii oraz stacji, zaś pozostałe dokumenty dotyczące przedmiotowej linii pochodzące sprzed roku 1993 r. nie wskazują konkretnego adresu, ani osoby ówczesnego właściciela tej nieruchomości, a jedynie potwierdzają ogólnie, iż linia ta położona była przy ul. (...);

b) całkowicie dowolnej ocenie materiału dowodowego, skutkującej uznaniem, że nieruchomości przy ul. (...) oznaczona była wcześniej adresem ul. (...), pomimo braku jakichkolwiek podstaw dowodowych, w szczególności dokumentów pozwalających na wysuwanie podobnych konkluzji, a także ewidentnej sprzeczności powyższego ustalenia z treścią uzupełniającej opinii biegłego ds. energetyki dr inż. J. Z. z dnia 10 września 2014 r.;

c) bezpodstawnym przyjęciu, iż właścicielem należącej do powodów nieruchomości przy ul. (...) w przeszłości był M. B., pomimo, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala jedynie na przyjęcie, że M. B. faktycznie był właścicielem sąsiedniej działki znajdującej się pod adresem K. 125;

d) bezpodstawnym i nie znajdującym jakichkolwiek podstaw w zebranych materiale dowodowym stwierdzeniu, że nieruchomości przy ul. (...) znajduje się obecnie w zupełnie innym miejscu, przy jednoczesnym braku wskazania, w jakim konkretnie miejscu nieruchomości ta miałaby znajdować się w przeszłości, w szczególności w okresie wskazanego przez Sąd Okręgowy biegu terminu zasiedzenia na rzecz pozwanej;

e) błędnym ustaleniu faktycznej treści, a także odmowie uznania za wiarygodne zeznań powodów M. H., N. H. (1) i G. H. w zakresie, w jakim powodowie wypowiadali się co do miejsca i czasu posadowienia znajdujących się na działce nr (...) przy ul. (...) słupów, a także ich liczbie, oraz przebiegających w okolicy tej działki linii energetycznych, poprzez pominięcie okoliczności, iż powodowie zgodnie zeznali, że przed 1993 r. na działce posadowione były już dwa słupy energetyczne, jeden przy ul. (...), a drugi przy ul. (...), które nie były wówczas ze sobą połączone linią, zaś istniejące wówczas linie energetyczne biegły wzdłuż ulic (...), w sytuacji, gdy zeznania te są spójne i logiczne oraz zgodne z treścią zeznań świadków D. G., K. M. oraz M. M., a nadto potwierdza je złożone przez powodów nagranie oraz dokumentacja zdjęciowa;

f) bezpodstawnej odmowie uznania za wiarygodne zeznań świadków D. G., K. M. oraz M. M., pomimo iż zeznania te są spójne i logiczne, a nadto w pełni korespondują z zeznaniami powodów na okoliczność przebiegu przed 1993 r. napowietrznych linii energetycznych wzdłuż ul. (...) oraz ul. (...), a w szczególności nieistnienia przed tym okresem linii energetycznej wraz ze słupami przebiegającej wzdłuż działki powodów;

g) uznaniu, iż napowietrzna linia energetyczna wraz z stacją nr 745 powstały w pierwszej połowie lat sześćdziesiątych na tej podstawie, iż użyte do budowy linii słupy typu ALA były produkowane do połowy lat 80-tych, a tym samym nie uwzględnienie możliwości, iż do budowy linii w 1993 r. mogły zostać użyte już wcześniej wyprodukowane nowe słupy powyższego typu;

h) niezasadnym przyjęciu, że jednym z argumentów świadczących o istnieniu przedmiotowej linii na działce powodów przed rokiem 1993 r. miała być pisemna zgoda W. H. na wymianę słupa przy ul. (...), pomimo iż z zeznań powodów oraz świadków D. G., K. M. oraz M. M. wynika, iż słup taki faktycznie istniał przed 1993 r., jednakże sama linia przebiegała nie wzdłuż działki powodów, ale wzdłuż ul. (...), tj. wzdłuż krótszego boku tej nieruchomości;

i) pominięciu przy ocenie zebranego materiału dowodowego złożonych przez powodów dokumentów w postaci:

- operatu szacunkowego z dnia 18.06.1991 r., pomimo iż z treści tego dokumentu wynika że w 1991 r. przez działkę powodów nie przebiegała jeszcze słupowa stacja transformatorowa, a sama nieruchomości była jeszcze na tyle wartościowa, że nadawała się na przedmiot zabezpieczenia hipotecznego,

- oświadczenia złożonego przez firmę (...) oraz oświadczenia M. G., z których wynika, iż w przypadku nie posadowienia przez pozwaną słupowej stacji transformatorowej na nieruchomości powodów istniała realna szansa zbycia tej nieruchomości na rzecz lokalnego inwestora w związku z prężnym rozwojem w tej okolicy budownictwa mieszkaniowego.

W konkluzji apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej Spółki solidarnie na rzecz powodów kwoty 390.437 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz

o zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych, w tym zasądzenie na rzecz pełnomocnika powodów kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Zarzuty apelacji powodów w pierwszej kolejności odnoszą się do ustaleń faktycznych Sądu I instancji, co oznacza, że dotyczą naruszenia prawa procesowego, a zatem przede wszystkim należy odnieść się do ich treści, gdyż tylko prawidłowo ustalony stan faktyczny daje podstawę do kontroli poprawności zastosowania prawa materialnego. Ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny Sąd Apelacyjny przyjął za własny bowiem wyprowadzony on został z dowodów, których szczegółowa ocena zawarta w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odpowiada wszelkim wskazaniom powołanego wyżej przepisu. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95, Lex nr 1635264). Skuteczne przedstawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania, lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (orzeczenia Sądu Najwyższego: z 5 dnia sierpnia 1999 r., II UKN 76/99, OSNAPiUS 2000, nr 19, poz. 732; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/2000, OSNC 2000, nr 10, poz. 189; z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, Lex nr 53136; z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, Lex nr 56096).

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. apelujący w istocie utożsamia z niewłaściwym przyjęciem przez Sąd I instancji, że na działce powodów przed 1993 rokiem istniały jakiegokolwiek urządzenia energetyczne. Powyższa konstatacja pozostaje w całkowitej sprzeczności z zebrany w sprawie materiałem dowodowym. W pierwszej kolejności należy wskazać, że poprzednik prawny powodów W. H. w oświadczeniu z dnia 17 marca 1993 roku (k. 49) wyraził zgodę na wymianę na spornej działce słupa pojedynczego na rozkraczny. Już to oświadczenie pozwala na przyjęcie, że przed rokiem 1993 na spornej działce posadowione były urządzenia energetyczne, skoro z treści oświadczenia wynika, że w roku 1993 dokonywano jej modernizacji, która nie polegała na zmianie przebiegu linii, a jedynie na wymianie słupów energetycznych. Dodatkowo fakt wybudowania tychże urządzeń w połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku potwierdzają opinie biegłych, z których wynika, że cztery słupy linii energetycznej zostały wyprodukowane nie później niż w latach sześćdziesiątych, a stopień ich zużycia (zniszczenia eksploatacyjnego) wskazuje, że zostały ustawione w tych właśnie latach, zaś linia napowietrzna 15 kV w okolicach ulic (...) istniała i funkcjonowała w 1966 roku. Ponadto transformatorowa stacja słupowa o numerze 745, posadowiona w roku 1963 musiała współpracować z linią energetyczną średniego napięcia, która przebiegała przez działkę ówczesnego (...). Pośrednio istnienie tejże linii potwierdzają dokumenty związane z wykonaniem przedmiotowej linii energetycznej, a w szczególności zezwolenie na budowę z dnia 23 lipca 1963 roku (k. 56). Przedmiotowe zezwolenie określa wprawdzie, że przedmiotowa linia miała przebiegać przez nieruchomości M. K. 125, ale jak wynika z dalszych rozważań dotyczyło to nieruchomości K. 121.

Skarżący wskazują na brak dokumentacji projektowej przedmiotowej linii, co ich zdaniem uniemożliwia ustalenie czy w roku 1963 przebiegała przez działkę powodów. Argumentacja ta jest jednak chybiona. Nie budzi bowiem wątpliwości, że jedyna stacja transformatorowa w obrębie tej inwestycji nosiła i nosi numer 745. To do tej stacji biegle linie energetyczne. Trudno zatem racjonalnie przyjmować, że skoro na działce powodów bezspornie posadowione są słupy z lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, by słupy te były tam montowane po 1993 roku. Potwierdza to jednoznacznie opinia biegłego z zakresu energetyki J. Z., który stwierdził, że (k. 236): "Nie jest możliwe aby w 1963 roku ta linia przebiegała przez K. 125, a potem została przeniesiona. (...) Nie jest stosowana technologia polegająca na przenoszeniu strych skorodowanych słupów, wówczas jakby przenosili linię to wymienili by te słupy na

nowe." W aktach sprawy, a także w opiniach biegłych brak jest jakichkolwiek danych pozwalających na przyjęcie, że kiedykolwiek przez nieruchomości położoną przy ulicy (...) przebiegała jakakolwiek linia energetyczna, co oznacza, że twierdzenia powodów w tym zakresie nie zostały udowodnione i są gołosłowne. Dotyczy to także innych sąsiadujących nieruchomości. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji przekonująco wyjaśnił przyczyny dla których przyjął, że działka powodów położona przy ulicy (...) to ta sama działka, której właścicielem w 1963 roku był M. B.. Po pierwsze na przestrzeni lat numeracja adresowa mogła ulec zmianie, a nadto za uzasadnioną uznać należy tezę biegłego P. G., że oznaczenie numeracji działki mogło wynikać z błędu urzędnika, który w roku 1963 wydawał zezwolenie na budowę. Okoliczność ta nie ma jednak znaczenia decydującego, albowiem bezspornym jest posadowienie linii na nieruchomości przy ulicy (...). Potwierdza to fakt, że transformator nr 725 mimo wskazania w dokumentacji, że jest posadowiony przy ulicy (...), faktycznie jest zamontowany na działce powodów przy ulicy (...), i jak wynika z opinii biegłego P. G. nigdy nie był przenoszony.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe ustalenia pozwalają na przyjęcie, że znajdująca się na nieruchomości powodów infrastruktura energetyczna została tam posadowiona w połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku. Oceny tej, na co trafnie wskazał Sąd Okręgowy, nie mogą zmienić zeznania świadków D. G., K. M., M. M. czy też przesłuchanie powodów, gdyż pozostają one w ewidentnej sprzeczności z pozostałym zgromadzonym materiałem dowodowym. Świadkowie D. G. i K. M. wskazywali bowiem na brak jakichkolwiek słupów na działce powodów, zaś M. M. uważała, że był posadowiony na niej jeden słup energetyczny. Z kolei powołany w apelacji i w treści pozwu operat szacunkowy z dnia 18 czerwca 1991 roku faktycznie do pozwu nie został załączony.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji dokonał, stosowanie do dyspozycji art. 227 k.p.c. i art. 316 k.p.c., ustalenia wszelkich faktów niezbędnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a okoliczność, że powodowie wbrew dokonany ustaleniom próbują przedstawić inną wersję stanu faktycznego, bez jej udowodnienia, jest indyferentna dla dokonanego rozstrzygnięcia. Także uzasadnienie zaskarżonego wyroku spełnia wymogi określone w art. 328 k.p.c., zaś zarzut apelacji w tym zakresie ma charakter jedynie formalny, gdyż skarżący powołując powyższą podstawę zaskarżenia, w treści uzasadnienia apelacji w istocie nie wskazuje jakie uchybienia w tym zakresie poczynił Sąd I instancji. Sama odmienna ocena materiału dowodowego, czy stanu faktycznego sprawy nie stanowi naruszenia art. 328 k.p.c. jak próbują wywodzić apelujący.

Poza naruszeniem prawa procesowego apelujący zarzuca zaskarżonemu wyrokowi niewłaściwe zastosowanie art. 272 § 2 k.c. W ocenie Sądu Apelacji wskazanie w apelacji powyższego przepisu, który dotyczy rolniczej spółdzielni produkcyjnej, stanowi oczywistą omyłkę, a faktycznie skarżący podnosi zarzut naruszenia art. 292 k.c. poprzez błędne zastosowanie tego przepisu uznając, że stan faktyczny sprawy nie pozwala na przyjęcie, że dniu 1 stycznia 1985 roku nastąpiło nabycie w drodze zasiedzenia przez Skarb Państwa jako poprzednika prawnego pozwanej służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, pomimo nie wykazania przez pozwaną, że w dacie 1 stycznia 1965 roku i w ogóle przed 1993 rokiem linia energetyczna zasilająca stację transformatorową nr 745 była zlokalizowana na działce powodów.

Przypomnieć należy, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przysługujące właścicielowi wobec czy to posiadacza samoistnego czy posiadacza zależnego należy do tzw. roszczeń uzupełniających roszczenie windykacyjne właściciela rzeczy. W myśl art. 222 § 1 k.c. roszczenie windykacyjne przysługuje właścicielowi przeciwko osobie, która bez podstawy prawnej włada faktycznie jego rzeczą. Czynn timerialnie legitymowany jest więc tu wyłącznie właściciel, a biernie materialnie legitymowany ten, kto bez podstawy prawnej faktycznie włada jego rzeczą, a zatem - w zależności od okoliczności konkretnego przypadku: posiadacz samoistny rzeczy lub posiadacz zależny.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że upływ terminu zasiedzenia wyłącza możliwość dochodzenia wynagrodzenia za korzystanie z cudzej nieruchomości także w okresie jej biegu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2006r, III CZP 19/06, OSNC 2006, nr 4, poz. 64). Podzielając to zapatrywanie Sąd Apelacyjny podziela zatem stanowisko Sądu Okręgowego co do niemożności dochodzenia przez powodów wynagrodzenia za korzystanie z ich nieruchomości przez pozwanego w zakresie odpowiadającym posiadaniu przez pozwanego służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu a związanej z napowietrzną linią energetyczną

średniego napięcia 15 kV. Upływ terminu zasiedzenia tej służebności wyłączył możliwość domagania się przez powodów wynagrodzenia za wykorzystywanie ich nieruchomości w związku z przebiegiem tej linii energetycznej. W tej części rozważania i rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego są prawidłowe.

Podkreślenia wymaga, że w sprawie należało zastosować przyjętą w nauce prawa i w orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadę dopuszczalności ustalenia faktu nabycia prawa przez zasiedzenie w innej sprawie niż w postępowaniu o zasiedzenie, gdy ustalenie tego faktu nie należy do samego rozstrzygnięcia, lecz jest tylko przesłanką tego rozstrzygnięcia (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1969 r. III CZP 11/69 - OSNCP 1969, z. 12, poz. 210 i powołana w nim uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1951 r. ŁC 741/50 - OSN, nr 1, poz. 2).

Instytucja zasiedzenia służebności ma na celu uporządkowanie długotrwałych stosunków prawnorzeczowych i zmobilizowanie biernego właściciela do zajęcia się przedmiotem swojej własności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10). Właścicielowi nieruchomości, na której urządzenia przesyłowe umieszczone zostały bez tytułu prawnego, można po odpowiednio długim czasie korzystania w określony sposób z jego nieruchomości postawić zarzut, że pozostawał bierny wobec tych aktów, co doprowadziło do obciążenia nieruchomości służebnością. W stanie faktycznym niniejszej sprawy brak jest jakiegokolwiek sprzeciwu ze strony poprzedników prawnych powodów wobec posadowienia na ich nieruchomości elementów sieci energetycznej, a co więcej w roku 1993 W. H. wyraził zgodę na modernizację tejże sieci.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu pierwszej instancji co do zasiedzenia przez poprzednika prawnego pozwanego służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w zakresie odnoszącym się do napowietrznej linii średniego napięcia 15 kV. Służebność gruntowa i służebność przesyłu są prawami na rzeczy cudzej. Posiadanie służebności polega, zgodnie z art. 352 § 1 k.c. na faktycznym korzystaniu z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności. Nie powielając rozważań Sądu Okręgowego co do możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu dla porządku wskazać należy, iż judykatura – zarówno przed zmianą kodeksu cywilnego polegającą na wprowadzeniu z dniem 3 sierpnia 2008 roku konstrukcji prawnej służebności przesyłu (art. 305¹– 305⁴ k.c.), jak i po wejściu jej w życie – zgodnie przyjmowała możliwość ustanowienia na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego, w drodze umowy lub stwierdzenia przez zasiedzenie, służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, będącej rodzajem służebności gruntowej z pewnymi odrębnościami dotyczącymi braku potrzeby wskazywania wprost nieruchomości władnącej (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 73/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10, poz. 7, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11, OSNC 2011, nr 12, poz. 129).

W realiach niniejszej sprawy przy przyjęciu budowy linii energetycznej w latach 1963-1964 należy wskazać, że posiadanie służebności było posiadaniem w złej wierze, a do stwierdzenia nabycia własności przez zasiedzenie konieczne było posiadanie w złej wierze przez okres 20 lat. Skoro, jak przyjął Sąd I instancji bieg terminu zasiedzenia rozpoczął się w dniu wejścia w życie kodeksu cywilnego to jest w dniu 1 stycznia 1965 roku to upłynął w dniu 1 stycznia 1985 roku. Nabyta na rzecz Skarbu Państwa z dniem 1 stycznia 1985 roku służebność gruntowa odpowiadająca służebności przesyłu, została następnie przekazywana kolejnym przedsiębiorstwom, w tym ostatecznie pozwanemu, co wynika z przytoczonych powyżej przekształceń przedsiębiorstw i spółek. Ustalenie tego było możliwe na podstawie zawartych w aktach sprawy, powołanych wyżej dokumentów. Następcy prawni w drodze kolejnych przekształceń przejmowali cały zakres działalności poprzedników i całe ich mienie, w szczególności urządzenia energetyczne. Przejęcie mienia i przedsiębiorstwa poprzednika oznacza z mocy art. 44 k.c. i art. 55¹ k.c. przejście na następców prawnych również służebności przesyłu jako prawa rzeczowego o charakterze majątkowym do korzystania z nieruchomości cudzej.

Sąd Apelacyjny musi podkreślić, że stwierdzeniu zasiedzenia tego rodzaju służebności gruntowej nie stoi na przeszkodzie fakt, że instytucja służebności przesyłu została włączona do kodeksu cywilnego dopiero ustawą z dnia 30 maja 2008 roku (Dz. U. Nr 116, poz. 731). Wcześniej bowiem orzecznictwo Sądu Najwyższego jednolicie przyjmowało,

że w stanie prawnym, w którym nie istniała służebność przesyłu, możliwe było zasiedzenie służebności gruntowej (zwanej czasami służebnością przesyłową) o kształcie analogicznym do służebności przesyłu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., II CSK 119/06, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008/10/7). Możliwość zasiedzenia tego typu służebności nie budzi również wątpliwości w doktrynie i piśmiennictwie. Art. 292 k.c. wskazuje korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia jako niezbędną przesłankę zasiedzenia służebności gruntowej. W niniejszej sprawie linia energetyczna wraz ze słupami, niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania tej linii posadowiona na nieruchomości należącej do powodów, bez wątplenia stanowi materialne urządzenie o charakterze trwałym i widocznym, które wchodzi w skład przedsiębiorstwa pozwanego.

Tym samym stwierdzeniu zasiedzenia służebności gruntowej nie stał na przeszkodzie przepis art. 128 k.c., uchylony ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie kodeksu cywilnego i obowiązującego w dacie zasiedzenia służebności gruntowej na rzecz pozwanego. Przepis ten do dnia 1 lutego 1989 roku utrzymywał zasadę jednolitego funduszu własności państwowej i wykluczał możliwość nabycia przez przedsiębiorstwa państwowe prawa własności i innych praw rzeczowych, z uwagi na sprawowanie przez przedsiębiorstwa państwowe jedynie zarządu operatywnego mieniem państwowym odpowiadającym w istocie prawu dzierżawy. Zasada ta nie stała jednak na przeszkodzie do nabycia przez zasiedzenie nieruchomości czy służebności na rzecz Skarbu Państwa.

W realiach niniejszego postępowania przedsiębiorstwo państwowe - Zakłady (...) z siedzibą w W., które budowało przedmiotową linię energetyczną w połowie lat 60 ubiegłego wieku, ani następujące po nim przedsiębiorstwa państwowe nie mogły nabyć służebności przesyłu z uwagi na obowiązującą wówczas, a wynikającą z art. 128 k.c. zasadę jednolitej własności państwowej, gdyż były ówczesnie jednostkami organizacyjnymi Skarbu Państwa. Tym samym mimo, że faktycznych czynności w zakresie zasiedzenia dokonywało przedsiębiorstwo, to samoistnym posiadaczem nieruchomości czy też służebności był Skarb Państwa, w którego imieniu działały owe jednostki organizacyjne. Oznacza to, że z upływem terminu zasiedzenia nabywcą przez zasiedzenie stał się Skarb Państwa. Tak też było w niniejszej sprawie – termin zasiedzenia upłynął w styczniu 1985 roku, a zatem nabywcą służebności przez zasiedzenie stał się Skarb Państwa, a następnie, po uchyleniu art. 128 k.c., służebność przeszła na następców prawnych Skarbu Państwa wykazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, których legitymacji powodowie nie kwestionowali.

Argumentacja apelacji wskazująca na wadliwe zastosowanie art. 292 k.c. w istocie jednak nie podważa powyższych rozważań, gdyż jest ograniczona jedynie do wadliwie - zdaniem skarżących - ustalonego stanu faktycznego, który był przyczyną uwzględnienia zarzutu strony pozwanej zasiedzenia służebności.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c., w części w jakiej nie nastąpiło odrzucenie, oddalił apelację jako bezzasadną, zaś w oparciu o przepisy art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zasądził solidarnie od powodów na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Wysokość przedmiotowego wynagrodzenia, określona na kwotę 10.800 złotych, jest zgodna z § 2 pkt 7 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).

Ponadto na podstawie § 4 ust. 1 w związku z § 8 pkt 7 w związku z § 16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801), Sąd II instancji przyznał pełnomocnikowi powodów ustanowionemu z urzędu od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 6.642 złote brutto.